

Hørings svar – fire forskrifter til barnevernsloven

Forskrift om barns medvirkning i barnevernet

Overordnede innspill

Vi er veldig glade for at denne forskriften kommer. Den bidrar til å tydeliggjøre forventningene til barn og unges medvirkning i barnevernet og har en god verdimeisig forankring og tydeliggjør egenverdien barn og ungdom har.

Medvirkning er en forutsetning for godt barnevernsfaglig arbeid. Barnevernspedagoger og barnevernsarbeidere er daglig i kontakt med barn og ungdommer, som av ulike årsaker har utfordrende livs- og omsorgsbetingelser. Det er et mål at de skal erfare at de anerkjennes som kompetente knyttet til eget liv, og at de får hjelp og støtte i å utforske og få frem sine perspektiver på valg og beslutninger som påvirker deres liv. Vi anser at denne forskriften om medvirkning kan bringe fagfeltet videre for å sikre mer systematikk og kontinuitet i medvirkningen i barnevernet.

Som det kommer frem i forskriften, så inkluderer det å vurdere barns beste de vurderinger barn og unge selv gjør. Barnevernsarbeidere må både jobbe utfra å ivareta et barneperspektiv, men også sikre barnets perspektiv. Forskjellen på disse perspektivene handler om at barnets perspektiv bare kan komme fra barnet selv. Derfor er det av så stor betydning *hvordan* de voksne rundt det enkelte barn hjelper og tilrettelegger for at barnet kan uttrykke seg.

Det er stor enighet om at god medvirkning, forstått som at barnets perspektiv er fremtredende, styrker forankringen for barnevernets arbeid ved at det kan gi omforent oppslutning om tiltak og bygger motivasjon og felles forpliktelse og gir grunnlag for mer treffsikre beslutninger for barnet her og nå. Derfor er det viktig at barnevernet bruker medvirkning som verktøy for å øke stabilitet, gjennomføring og kvalitet. God medvirkning er videre ikke minst viktig for å underbygge barnets vei mot voksenlivet, som et myndiggjort menneske.

I ny barnevernslov sier § 1-3 at «Ved handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn. Barnevernets tiltak skal være til barnets beste. Hva som er til barnets beste må avgjøres etter en konkret vurdering. Barnets mening er et sentralt moment i vurderingen av barnets beste.» Dette understreker behovet for at medvirkning må ses på som en kontinuerlig dynamisk prosess, slik at vi sikrer oss at barnets perspektiv gis reell status. Medvirkning som en stadig pågående prosess mellom barnet, barnevernsarbeiderne og andre voksne innebærer en kontinuerlig dialog, hvor barn og ungdommer også må få tilbakemeldinger på hvordan deres perspektiver oppfattes og tas hensyn til. Barn og unge må videre kunne oppleve å gis tid og rom til å stå i en prosess, eksempelvis er det naturlig at de kan være usikre på hva de mener, og de må kunne få skifte mening. *Vi syns dette i for liten grad er tatt hensyn til i utformingen av forskriften, og at forskriften derfor har et noe instrumentelt preg. Vi forsøker i det videre å gi innspill til alternative måter å sikre en mer levende og dynamisk tilnærming til medvirkning.*

Vedrørende relasjon, så sies det side 14 i høringsnotatet: «at barnevernet tilrettelegger for at barnet opplever kontinuitet, trygghet og positivitet mellom barnet og den voksne, er i forskning fremhevet som forutsetninger for å utvikle en relasjon til barnet». Ofte er det flere voksne rundt et barn som har muligheter for å bygge positive og trygge relasjoner. Barneverntjenestene må inkludere dette perspektivet i sitt arbeid med å etablere gode medvirkningsprosesser for den enkelte. Dette innebærer å ramme inn hvilket ansvar og roller de ulike voksne rundt barn har, og å sikre et konstruktivt samarbeid som barnet erfarer er som godt. Innenfor slike rammer vil det være enklere for barn å formidle sine ønsker og interesser i naturlig samhandling. Det er ikke alltid at dette er

mulig å etablere, og barneverntjenesten må da arbeide kreativt for at barnet på tross av urolige og uforutsigbare forhold rundt seg erfarer å bli sett og hørt av de ansatte i barnevernet. Ofte vil barn og ungdom ha vanskelig for å stole på voksne rundt seg, og det kan i mange tilfeller ta lang tid å hjelpe barnet eller ungdommen med å etablere tillit til andre og å skape nye erfaringer og samhandlingsmønstre med andre.

Til sist innledningsvis vil vi anbefale at forskriften peker på at barneverntjenestene etablerer systemer som ivaretar medvirkning i et tjenesteutviklingsperspektiv. Det er utformet en nasjonal veileder om «Samarbeid om tjenester til barn, unge og deres familier» som det er viktig å se i sammenheng med forskriften om medvirkning. Eksempelvis er det et eget kapittel om samarbeid på systemnivå: [Samarbeid på systemnivå - Helsedirektoratet](#). Arbeidet med å sikre bedre systematikk i medvirkning på individnivå vil underbygges av at det også kreves at tjenestene jobber med medvirkning på tjeneste- og systemnivå.

§ 1 Formål:

Det bør presiseres i formålet at medvirkning må forstås som en prosess over tid, og er et aktivt samarbeid med barnet underveis i barnets liv og utvikling. Dette kan eksempelvis nedfelles i andre avsnitt. Videre bør hele forskriften gjennomgåes med tanke på å sikre et prosessperspektiv gjennomgående, fremfor det mer ensidige perspektivet om konkrete aktiviteter knyttet til enkelte faser. Det er eksempelvis selvsagt at medvirkning skal gjelde gjennom hele saksforløpet, og det kan virke unødvendig å presisere dette for eksempel i § 3. Det som derimot kan være viktig å presisere, er at medvirkningsprosessen må tilrettelegges kontinuerlig, for til enhver tid å tilpasse aktiviteter og innhold i aktiviteter ut fra situasjon og å være der barnet/ungdommen er.

Samarbeid med barnet/ungdommen må ha et selvstendig fokus i barnevernets arbeid. Barnevernstjenestene og andre som jobber etter barnevernsloven må ha et bevisst forhold til ulike modeller for medvirkning for å kunne tilrettelegge prosesser som sikrer medvirkning for det enkelte barn/ungdom. Dette er ikke noe som nødvendigvis skal reflekteres i en forskrift, men noe tilsynsmyndigheter, utdanningsinstitusjoner, faglig ansvarlige i tjenestene, veiledere i barnevernet mv. må kunne bidra til at eksisterer i tjenestene. Dette er et viktig faglig grunnlag for å sikre forsvarlighet knyttet til medvirkning. Dette bør være en del av Barnevernsfaglig kvalitetssystem (BFK) som Bufdir utvikler.

Kapittel 2 Barnets rett til medvirkning i barnevernet

Dette kapitlet inneholder de sentrale elementene i medvirkning, som omhandler rett til å bli hørt, rett til å få forståelig informasjon, rett til å uttrykke seg fritt og dokumentasjon av tilrettelegging og barnets/ungdommens uttrykk og meninger. Vi mener at en her i sterkere grad må ramme inn medvirkningen og definere den som en prosess, der en må veksle mellom ulike aktiviteter som bygger opp under mulighetene for at barnet opplever seg sett og hørt og som en aktør i eget liv.

Vi mener dette er viktig for å unngå at forskriften blir sett på som en lineær sjekklister, men heller brukes som grunnlag for kontinuerlig å vurdere og justere innsats for hvordan de voksne rundt barn og ungdom sammen med barn og ungdom kan lykkes i at barnet erfarer nødvendig involvering, og derav at beslutninger som tas er til deres beste.

Vi anbefaler at Kapittel 2 rammes inn på en måte som viser at medvirkning er en sirkulær og dynamisk prosess, der barnevernsarbeidere hele tiden må se med et kritisk blikk på vilkårene for medvirkning for det enkelte barn. Deretter kan en nevne de ulike sentrale momentene om å få forståelig informasjon og uttrykke seg fritt, med de konkrete anbefalingene gitt i §§ 4 og 5. Ordlyden

bør endres, slik at en forstår at dette er aktiviteter som må gjøres om og om igjen. Vi mener en eksempelvís i § 5 derfor må snakke om samtaler i flertall, og ikke i entall.

Kapittel 3 Barnets tillitsperson

Systemet med tillitsperson inngår i medvirkningsprosessen, og dette bør derfor også nevnes som del av kapittel 2.

Vi mener at det er en diskusjon hvorvidt miljøterapeuter som følger opp barn eller har møtt barnet i barnevernsinstitusjoner bør være tillitspersoner. Det er argumenter på den ene siden for at det er en rolleblanding og vanskeliggjør det profesjonelle arbeidet. Miljøterapeuter er på mange måter i foreldres sted, og det er mange problemstillinger ved at de også skal operere som tillitspersoner. På den andre siden kan dette være noen av få personer som et barn eller en ungdom har en tillitsrelasjon til, og det er barnet/ungdommen som skal gjøre et valg. Vi har landet på at vi anbefaler at departementet ser nærmere på i forskriften om en bør avgrense at miljøterapeuter kan brukes som tillitspersoner. Det er utfordringer ved at offentlig nettverk som sådan skal være tillitspersoner, og dette bør utforskes mer etter vårt syn.

Kapittel 4 om barneverns- og helsenemnda

Det ligger et stort ansvar for barneverntjenesten å redegjøre for medvirkningsprosessen for det enkelte barn/ungdom. Dette er et viktig kunnskapsgrunnlag for nemndsleder når de skal tilrettelegge for medvirkningsprosessen i behandling av nemndsaken. Vi anbefaler at avsnitt 2 i § 10 påpeker at barneverntjenesten skal redegjøre for medvirkningsprosessen, der det sies noe om hvordan barneverntjenesten har tilrettelagt. I dette inngår det som nevnes i forslaget til forskriften om hva slags informasjon barnet har fått, hvordan og om barnet ønsker å uttale seg og om barnet ønsker tillitsperson eller ikke.

I § 12 om medvirkning ved direkte uttalerett, så bør det også her snakkes om samtaler i flertall, slik at en ved behov kan vurdere bruk av flere samtaler. Det samme gjelder i § 14. Slik forslaget foreligger vil den ene samtalen virke veldig avgjørende. Dersom en ikke fra nemndas side, eller fra talspersonen eller sakkyndige side, erfarer at barnet fikk frem det som var viktig for dem, bør en tilrettelegge for nye samtaler etter vårt syn. Videre kan det skape et større rom for barna, ved at de vet at de kan få flere sjanser til å legge frem sitt syn.

Barn og ungdom bør kunne velge å ikke la seg høre av sakkyndig eller talsperson, slik de kan velge å ikke la seg høre i nemnda. Barneverntjenestens ansvar for å formidle riktige opplysninger om barnet og medvirkningsprosessen, og det barnet fremhever som sine ønsker og interesser, skal kunne gi et godt nok beslutningsgrunnlag i disse tilfellene, så fremt barnet/ungdommen tilslutter seg dette.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Vi vurderer at forskriften bør medføre at barneverntjenestene og barnevernsarbeiderne bruker mer tid og krefter på å sikre reell medvirkning for barn og ungdommer, som en kontinuerlig prosess der barn føler seg sett, forstått og der deres perspektiver kommer frem og blir anerkjent. Vi mener det også krever at barneverntjenestene må lage lokale handlingsplaner for medvirkning på individ-, tjeneste- og systemnivå, gjerne med utgangspunkt i anerkjent modeller for medvirkning. På individnivå må den enkelte barnevernsarbeider bygge relasjon til barn og ungdommer, og tilrettelegge for at medvirkningen blir reell. Dette må følges opp på tjenestenivå, med et organisatorisk fokus.

Det er viktig at myndighetene vurderer ressursituasjonen i det kommunale barnevernet for å sikre at alle barn og ungdommer får den oppfølgingen som kreves. Det er kommunene som har ansvar for dette, men vi mener de statlige myndighetene må tydeliggjøre hva slags forventninger som stilles til den faglige forsvarligheten i tjenestene. Medvirkning er ett av flere områder som det kontinuerlig må drives kvalitetsforbedring på, og vi er usikre på om de kommunale myndighetene i stor nok grad er klar over de strenge faglige kravene og behovet for å styrke ledelse og ressurser i de kommunale barneverntjenestene.

Litteratur: [NTNU Samforsk | Legger barnevernet til rette for medvirkning,...](#)

Forskrift om samtaleprosess

Overordnede innspill

Vi støtter at samtaleprosess reguleres i forskrift i den hensikt å sikre en mer ensartet og forutsigelig prosess som sikrer barns medvirkning. Vi vurderer at forskriften i all hovedsak er bra slik den står, men har noen innspill.

Slik vi har fremhevet i kommentarene til forskriften om medvirkning, så må medvirkning ses på som en prosess sammen med barnet. Det er de voksne rundt barnet som har ansvar for å tilpasse aktiviteter og samtaler med barnet for å sikre at barnet ut fra sine forutsetninger, modenhet og alder kan ta del, fremme sitt syn og forstå på hvilken måte det tas hensyn til i vurderinger og beslutninger.

Et annet viktig innspill vi har, er at vi vurderer at saker etter § 4-24 i dagens barnevernlov ikke egner seg for samtaleprosessmodellen. Vi mener at forskriften derfor må avgrense dette, ved å presisere at samtaleprosess ikke skal benyttes i saker der dette er hjemmelsgrunnlaget. Begrunnelsen er at dette er ungdom i svært utsatte og sårbare situasjoner. Verdifull tid kan gå til spille, der tiden en kunne brukt til å stabilisere ungdommens situasjon og starte et behandlingsløp ikke blir benyttet til dette. Blant annet kan det medføre at ungdom får lengre tid på akuttinstitusjon og mindre tid i behandlingssituasjon. En annen utfordring er at vi ikke mener at Bufetat kan holde plasser ledige i påvente av samtaleprosess, da dette gjør det enda mer utfordrende enn i dag å dimensjonere dette tilbudet riktig for at ungdom skal få rask og god hjelp.

Selv om vi mener at samtaleprosess ikke er egnet som virkemiddel her, er det viktig å presisere at medvirkning for ungdom i denne situasjonen på alle måter skal tilrettelegges for og jobbes med. Vi mener det er behov for utviklingsarbeid på dette området særskilt.

Vi mener det bør stilles barnefaglige kompetansekrav til talspersoner for å sikre kvalitet på ordningen. Videre må det tilrettelegges for at flere barnevernspedagoger godkjennes og benyttes som sakkyndige. Vi oppfordrer departementet til å igangsette tiltak for dette for å bidra til at den gode kliniske kompetansen som mange barnevernspedagoger har gjennom kliniske godkjenninger og kliniske mastere kommer til anvendelse også i saker som kommer til nemnd.

§ 3 Barnets deltakelse og medvirkning i samtaleprosess

Vi mener det er viktig at et barn eller en ungdom som ikke har partsrettigheter må kunne tilbys flere samtaler med sakkyndige, talsperson eller nemndsleder. Dette begrunnet i behovet for at dette er en del av en medvirkningsprosess, og barnet må gis tid og rom for å kunne tenke gjennom ulike spørsmål eller behov de har innenfor konteksten av en samtaleprosess.

Selv om ungdommer er part i saken, kan de trenge ekstra støtte og bistand for å ta del og forstå det som skjer og kunne medvirke hensiktsmessig. De kan også trenge praktisk støtte i gjennomføringen av møter osv. Vi mener det er nemndsleders ansvar å påse at dette ivaretas i samtaleprosessen, i samarbeid med sakkyndig og barneverntjenesten. Dette bør muligens presiseres i forskriften.

§ 6 Deltakerne i samtalemøte

Vi anbefaler at det alltid benyttes sakkyndig i samtaleprosess. Derav mener vi at ordlyden i § 6 om at sakkyndig eventuelt deltar må endres til at sakkyndig alltid deltar i samtalemøtet. Vi vurderer at dette bidrar til kvalitetssikring av prosessen og ivaretagelse av barn og ungdommer.

§ 9 Midlertidig ordning

Vi vurderer at det kan være lit uklart hva midlertidig ordning betyr. Det sies i siste avsnitt i § 9 at midlertidige ordninger skal avsluttes senest innen et år, med mulighet for forlengelse. Vi ber departementet se på dette på nytt, da det kan være en fare for at nemndsleder og sakkyndig begynner å gjøre det som skal være barneverntjenestens oppgaver og ansvar.

§ 11 Møtebok

Vi vurderer at møteboken bør inneholde noen vurderinger av konklusjonen fra samtaleprosess. Dette kan gjøre oppfølgingen av saken mindre sårbar for alle parter.

Forskrift om krav til kvalitet og godkjenning av barnevernsinstitusjoner og forskrift om sentre for foreldre og barn

Vi stiller oss bak forslaget til nye forskrifter. Det er tatt inn endringer som vi vurderer vil bidra til å heve kvaliteten på barnevernsinstitusjonene i Norge. De viktigste endringene er at deler av eksisterende forskrift er løftet inn i ny barnevernslov om krav til kvalitet og kompetanse der særlig krav til bemanning og kompetanse og godkjenning av barnevernsinstitusjoner inneholder endringer.

Særskilt om kompetanse i barnevernsinstitusjoner

Vi støtter fullt ut kompetansekravet som stilles til barnevernsinstitusjoner. Dette er viktig for å sikre ytterligere profesjonalisering av institusjonsomsorgen. Vi mener videre at myndighetene må etablere barnevernspedagogutdanningen som en klinisk fagintegreert masterutdanning, slik lærerutdanningene har gjort det.

Vi mener videre det er viktig at Bufdir tydeliggjør hva som legges i «relevant» kompetanse. I høringsnotatet fremkommer det at det kan være forskjellige utdanninger som kan være relevante for den enkelte institusjon/avdeling ut fra hva slags funksjon den tilhører (atferd, rus, omsorg, akutt). Vi mener uavhengig av dette at det bør oppstilles et minimumskrav til at det er ansatt 60 % barnevernspedagoger slik at et godt barnevernfaglig fagmiljø vil kunne etableres, vedlikeholdes og utvikles for å sikre kjernekompetansen. Dette bør tydeliggjøres av lovgiver. I tillegg må det kunne sikres ulike type spesialiseringer, som kan fylles av ulike profesjoner, som utgjør relevant kompetanse inn i den enkelte institusjon.

På samme måte vil det også her være essensielt at de ansatte innehar et felles fagspråk slik at institusjonen kan opparbeide et faglig høyt nivå på sine observasjoner, analyser, refleksjoner og miljøterapeutiske intervensjoner. Leder og stedfortreder bør ha barnevernsfaglig master med en femårig fagintegreert utdanning og et krav om tilleggsutdanning i administrasjon og ledelse. Det er en

kjensgjerning at en barnevernsfaglig master ikke automatisk kvalifiserer til å bli gode ledere. I tillegg er kravene til dokumentasjon og internkontroll på en barnevernsinstitusjon omfattende, og styringssystemet er mer utfordrende i dag enn bare for få år tilbake.

Arbeid på institusjon er en type miljøterapi som krever spesialisert kompetanse. En stor andel av barna og ungdommene som bor på barnevernsinstitusjoner har omfattende omsorgs- og behandlingsbehov, med behov for bistand fra mange ulike sektorer og tjenester. Det bør utvikles flere videreutdanninger spesielt innrettet mot klinisk institusjonsarbeid. Innholdsmessig bør disse utdanningene være rettet mot de konkrete utfordringene som oppstår i arbeid med målgruppene til barneverninstitusjonene. For eksempel kan en ta utgangspunkt i R-BUPs videreutdanning i miljøterapi: [RBUP - Miljøterapi og ambulante tjenester med barn, unge og familier](#).

Les mer i vårt høringssvar fra 2020 her: [Høring - forslag til endringer i barnevernloven - regjeringen.no](#)

Godkjenning av institusjon og bortfall av godkjenning

Statlige institusjoner skal nå godkjennes på lik linje som private og kommunale institusjoner. Det betyr at de også kan miste sin godkjenning på lik linje som andre. Dette vurderer vi som riktig og nødvendig. Det bør komme tydeligere frem hvordan Bufetat skal gå frem ved bortfall av godkjenning av statlige institusjoner. Det bør settes noen forutsetninger og krav som tydeliggjør prosessen og forventninger, slik det gjøres for de private gjennom krav til utbedring eller nedleggelse. Dette i tillegg til at vurdering og beslutningen skal dokumenteres og være etterprøvbare. En tydeliggjøring er viktig for å sikre tillit og legitimitet til systemet, og unngå at det kan oppstå inhabile/subjektive tolkninger og beslutninger som ikke nødvendigvis gagnar barnets beste i en videre forstand.